

Redactioneel

Variatie

Peter Leusink

Groene Hart ziekenhuis, Gouda

Aleeuwen lang wordt getracht een meetlat te leggen langs seksueel gedrag of opvattingen daarover: wat is normaal en hoe horen mensen zich seksueel te gedragen. Hoewel elk tijdsbestek en elke cultuur hier al dan niet geïnstitutionaliseerde antwoorden op geeft, bewijst de geschiedenis telkens weer dat seksueel gedrag zich uiteindelijk niet door normen laat bepalen. Daarvoor is de variatie te groot en de seksuele oriëntatie te dwingend. Vragen aan mensen om hun "natuur" te veranderen, is vragen om verloocheining. In onze hedendaagse geschiedenis was het de seksuoloog Alfred Kinsey (oorspronkelijk bioloog met een gigantische verzameling galwespen) die in de jaren '40 van de twintigste eeuw zei: "Ik moet nog steeds een wesp vinden die hetzelfde eruit ziet als zijn soortgenoot". De enorme variëteit aan seksueel gedrag dat hij aantrof na interviews bij duizenden mensen deed hem tegen één van de interviewers zeggen: "Oordeel nooit over mensen". Vrijheid, blijheid? Seksueel gedrag is echter ook sociaal gedrag en vraagt daarom altijd om grenzen. Mijn en dijn geldt ook hier. Maar dit hoeft niet in tegenspraak te zijn met de ruimte en waardering die diverse vormen van seksueel gedrag voor zich opeisen.

Onze worsteling met seksueel gedrag, voortkomend uit de diversiteit aan seksuele oriëntatie, wordt in dit nummer in een aantal artikelen besproken. Van Houdenhove en collega's gaan dieper in op de vraag of asexualiteit als pathologie dan wel als variatie van normaliteit dient te worden beschouwd. Ze vragen zich af hoe asexualiteit moet worden gedefinieerd: op basis van (afwezigheid van) seksueel gedrag, op basis van (afwezigheid van) seksueel verlangen of seksuele aantrekkingskracht of op basis van zelfidentificatie? Hun theoretische beschouwing wordt aangevuld door een opiniërend artikel van ten Tusscher, moderator van een internetforum over asexualiteit. Zij vat vijf interviews met asexuelen samen en concludeert, evenals van Houdenhove (onder voorbehoud van meer empirische ondersteuning), dat hier sprake is van een, weliswaar weinig voorkomende, vorm van normale seksuele geaardheid. Het is de relatie van de drager van de vari-

atie tot diens omgeving wat kan leiden tot problemen, niet de variatie zelf. Eenzelfde dynamiek vinden we bij de discussie rondom pedofilie. Van Beek staat stil bij de vraag of pedofilie een geaardheid of een ziekte moet worden genoemd, mede aan de hand van de te verwachten DSM-5-criteria. Nadrukkelijk differentieert hij pedofilie van pedoseksualiteit (het schade-principe is hierin leidend, geen enkele cultuur is normloos) en constateert dat de emancipatie van pedofilie kan winnen bij deze differentiatie. Dit vraagt van pedofielen om de discrepantie tussen willen en kunnen (afgedwongen door een maatschappelijke norm) binnen zichzelf op te lossen, zo nodig geholpen door (niet-forensische!) hulpverleners. Van de maatschappij vraagt het eveneens de "plek der moeite" te betreden en te beseffen dat complexe problemen niet vanuit een eigen onderbuiksgelijk zijn op te lossen maar door samenwerking en loslaten van de fixatie op een veiligheidsutopie. Ook Van Lankveld illustreert in de verslaglegging van zijn oratie de tijd- en plaatsbepaaldheid van wat in de klinische psychologie als normaal of afwijkend wordt beschouwd. Aan de hand van de geschiedenis van de homoseksualiteit nodigt hij uit tot een kritische en relativerende houding waar het gaat om het benoemen van gedrag als psychopathologisch. Daarnaast schildert hij hoe impliciete cognities een rol kunnen spelen in seksueel gedrag. Het zou kunnen zijn dat een deel van de verklaring van psychopathologische verschijnselen moet worden gezocht in de voor de persoon zelf niet direct toegankelijke cognitieve mechanismen. De suggestie wordt opgeworpen dat wie aan een psychische stoornis lijdt wellicht daardoor voor een gedeelte onbewust onbekwaam is. Wat hiervan de juridische gevolgen zijn bij psychopathologisch seksueel gedrag valt vooralsnog louter over te speculeren, maar wel iets om over na te denken. Hangen bij seksueel grensoverschrijdend gedrag forensische en seksuele aspecten überhaupt samen? Ten Hag betoogt dat seksueel grensoverschrijdend gedrag lang niet altijd door een bijzondere seksuele voorkeur bepaald wordt en dat gewaakt moet worden voor het pathologiseren of medicaliseren van crimineel gedrag en het criminaliseren van normaal seksueel gedrag. Seksuele motieven voor seksueel grensoverschrijdend gedrag komen naast een parafilie ook voort uit hyperseksueel gedrag en een gebrekkige seksuele regulatie. Voor de slacht-

offers van dergelijk grensoverschrijdend gedrag is er overigens perspectief. In een mooie casusbeschrijving (wie volgt?!) beschrijft de Groot hoe seksueel misbruik vaginisme kan induceren en hoe in dergelijke gevallen een traumagerichte behandelaanpak door middel van EMDR succesvol kan zijn.

Wat moeten we nu met de categorieën a/he/ho/bi/pe? Ontegenzeggelijk heeft de categorie 'homoseksualiteit' geholpen in de homo-emancipatie. Een identiteit begint immers met naamgeving. Vooral de politieke agenda van homo-emancipatie had meer baat bij categorisering dan dimensionalisering (Drucker, 2010). Mogelijk hebben ook asexuelen en pedofielen baat bij een nauwgezette definiëring om zich beter te positioneren. Helpt categorisering ons seksueel gedrag beter te begrijpen? Helpt het de drager van een geaardheid zichzelf te begrijpen en een identiteit te ontwikkelen? Een dimensionale ordening van seksuele identiteit doet waarschijnlijk meer recht aan de realiteit dan een categorale ordening. De Kinsey-schaal biedt een dergelijke dimensionaliteit door te scoren op een continuüm dat loopt van exclusief heteroseksueel tot exclusief homoseksueel. De schaal is gemaakt voor zowel gedrag als zelfidentificatie, aantrekkingskracht en fantasie. Later is deze schaal uitgebreid door Klein (Weinrich et

al., 1993), zie voor een voorbeeld http://nl.wikipedia.org/wiki/Klein_Sexual_Orientation_Grid. Binnen asexuele kring is men bezig de eigen categorie verder te differentiëren, momenteel onderscheidt men vier typen. Op de site <http://asexuality.org/du/wiki/index.php?title=Avendiagram> worden suggesties gedaan naast de Kinsey-schaal te scoren op mate van seksuele aantrekkingskracht en op mate van romantische gevoelens. Zou het pedofielen helpen als aan dergelijke schalen een dimensie leeftijd wordt toegevoegd? Door welke dimensies wordt uiteindelijk de seksuele identiteit bepaald? En welk aandeel heeft de seksuele identiteit binnen de gehele identiteit? "Als je maar gelukkig bent" zou een voorlopig, wetenschappelijk onbevredigend, antwoord kunnen zijn.

Literatuur

- Drucker, D.J. (2010). Male sexuality and Alfred Kinsey's 0-6 scale: toward "a sound understanding of the realities of sex". *Journal of Homosexuality*, 57, 1105-23.
- Weinrich, J.D., Snyder, P.J., Pillard, R.C., Grant, I., Jacobson, D.L., Robinson, S.R., & McCutchan, J.A. (1993). A factor analysis of the Klein Sexual Orientation Grid in two disparate samples. *Archives of Sexual Behavior*, 2, 157-68.

Het stichtingsbestuur van het Tijdschrift voor Seksuologie kent tweejaarlijks de "Koos Slob prijs" toe aan de eerste auteur van het beste gepubliceerde artikel in deze periode van twee jaar, en aan de beste debuutauteur, die voor de eerste maal een artikel in het tijdschrift publiceert. De prijs is ingesteld om auteurs te stimuleren om goed geschreven artikelen van hoog wetenschappelijk niveau aan te bieden aan het Tijdschrift voor Seksuologie.

In 2012 zou de prijs opnieuw zijn toegekend maar het stichtingsbestuur heeft besloten de uitreiking voorlopig uit te stellen. Door tegenvallende advertentie-inkomsten is de financiële basis van het tijdschrift dermate verzwakt dat de prijs een te negatieve wissel op de balans zou trekken.